

DE KINTSUGI-VROUWEN

SANAE HOSHIO

DE
KINTSUGI
VROUWEN

Vertaald uit het Japans
door Karin Kuwahara en Maria Smolders

Wereldbibliotheek

Deze vertaling is gepubliceerd met steun van The Japan Foundation

Oorspronkelijke titel *Kintsugi no ie atatakana shizukutachi*

© 2019 Sanae Hoshio

© 2026 Nederlandse vertaling Karin Kuwahara en Maria Smolders /
Wereldbibliotheek

Originele Japanse editie uitgegeven door Gentosha Inc., Tokio.

De rechten voor de Nederlandse vertaling zijn geregeld met Gentosha Inc. via The English Agency (Japan) Ltd. en New River Literary Ltd.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van)
deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

*All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.*

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagbeeld © Shutterstock

NUR 302

ISBN 9789028454286

www.wereldbibliotheek.nl

Wereldbibliotheek maakt deel uit van Park Uitgevers

PROLOOG

Ik ga op het balkon de was ophangen. De lucht is blauw. Het is nog best koud, maar je kunt wel voelen dat de lente in aantocht is. Het is inmiddels een maand geleden dat ik naar Kanazawa ben verhuisd, en ik begin nu langzamerhand te wennen aan dit nieuwe leven.

Ik werk als conciërge in een hotel in Tokio. Omdat er op onze vestiging in Kanazawa begin dit jaar een ervaren conciërge uitgevallen is, ben ik hier als invaller naartoe gestuurd tot het einde van het zomerseizoen.

Het is voor het eerst dat ik voor een langere periode gescheiden woon van mijn dochter, en daar maakte ik me als moeder nogal zorgen over. Maar ze zit nu al in de bovenbouw van de middelbare school en bovendien woont ze bij mijn moeder. Toen ik met hen overlegde, deden ze alsof er niets aan de hand was. 'Het is toch maar voor een half jaar? Dat komt helemaal goed,' zeiden ze gewoon.

Ik ben direct vanuit mijn ouderlijk huis in het huwelijksbootje gestapt, en toen ik ging scheiden was mijn dochter drie jaar oud. Daarna woonde ik een tijdje alleen met haar. Na het overlijden van mijn vader zijn we terugverhuisd naar mijn ouderlijk huis in Ōmori, een wijk in Tokio, en ingetrokken bij mijn moeder. Dus toen ik er goed over nadacht, realiseerde ik me dat dit voor mij de eerste keer was dat ik op mezelf woonde.

Ik vertrek uit mijn eenpersoonsflatje om te gaan werken en kom 's avonds weer terug in hetzelfde flatje. In het begin vond ik het ongezellig en voelde ik me niet op mijn gemak – misschien omdat het winter was toen ik hier kwam wonen – maar na een tijdje raakte ik eraan gewend en begon ik steeds meer in te zien dat het ook voordelen had.

Opeens herinnerde ik me dat er een tentoonstelling van antiek Kutani-porselein te zien was in het Ishikawa Prefectural Museum of Art. Ik heb besloten er vandaag naartoe te gaan. Na een licht ontbijt ga ik van huis.

Terwijl ik vanuit mijn ooghoeken de Kenrokuen-tuin zie liggen, ga ik het museum binnen. Ik loop dwars door de grote hal en neem de lift naar de eerste verdieping. Daar, in de tentoonstelling van antiek Kutani, staat het ene na het andere kleurrijke topstuk opgesteld.

Zo is er een schaal met aan de bovenkant een grote gekleurde afbeelding van een feniks. Een schaal waarop kraanvogels en speelkaartsymbolen afgebeeld zijn. Een schaal met een grote boom die me doet denken aan een westers schilderij, en op een andere is een kreeft geschilderd die een eigenaardige, intense aanwezigheid uitstraalt. Ik word helemaal blij van deze gedurfde, levendige motieven.

Na alles te hebben bekeken, loop ik de zaal uit. Door het grote raam in de gang schijnt de zon naar binnen. Er lopen maar weinig mensen rond en het is er lekker rustig. Hiernaast in het 21st Century Museum of Contemporary Art hangt een vrolijke, aangename sfeer die ook best prettig is, maar ik hou meer van deze stilte.

Ik rust even uit in het café op de entresol en loop daarna door naar het restauratieatelier naast het museum, met de officiële naam Ishikawa Cultural Properties Conservation Studio. Het is zo ingericht dat bezoekers er door een glazen wand het restauratieproces kunnen bekijken.

Ik zie niemand in het atelier – misschien zijn ze met lunch-pauze. In de kamer ervóór wordt een video vertoond over keramiekrestauratie, een ouder echtpaar zit geboeid naar het scherm te kijken. Ik neem achter hen plaats. Terwijl ik naar de beelden kijk, denk ik aan mijn moeder die serviesgoed herstelt.

Mijn moeder – ze heet Chié – is van beroep reparateur van serviesgoed, en ze gebruikt daarbij de techniek die bekendstaat als *kintsugi*. Ze begon ermee toen ik nog op de middelbare school zat, in het begin alleen op verzoek van vrienden en kennissen, maar gaandeweg ging ze er steeds serieuzer mee aan de slag.

Toen mijn vader mantelzorg nodig had, zette ze haar werk op pauze om voor hem te zorgen, maar enige tijd na zijn dood pakte ze het weer op en nam ze langzaam maar zeker steeds meer werk aan. Het lijkt wel goed te gaan met haar zaken, want ze krijgt niet alleen opdrachten van particuliere klanten, maar ook van keramiekwinkels.

‘Eigenlijk noem je dit geen kintsugi,’ zei mijn moeder vaak. De methode wordt weliswaar kintsugi – oftewel ‘gouden verbinding’ – genoemd, maar het is niet zo dat er iets samengevoegd wordt door middel van goud. Wat de stukken bij elkaar houdt is de *urushi*-lak. Daarop wordt later goud aangebracht. Soms gebruik je zilver of de natuurlijke kleur van de urushi, of nog andere kleuren. Mijn moeder gebruikte dan ook altijd de term ‘reparatie’ in plaats van kintsugi.

Dat woord lijkt tegenwoordig echter gebruikt te worden als een overkoepelende benaming voor het repareren van keramiek, dus voor het gemak deed ze dat zelf ook als ze iemand iets moest uitleggen.

Kintsugi is iets anders dan de restauratie die wordt uitgevoerd in een museum.

In dat laatste geval gaat het er in de eerste plaats om dat het stuk teruggebracht wordt in de originele vorm. Het schijnt dat de hui-

dige technieken het mogelijk maken om voorwerpen gemaakt van papier, hout, keramiek en lakwerk zodanig te restaureren dat je niet meer in één oogopslag kunt zien waar de beschadiging zat. Maar dan gaat het om stukken die niet bedoeld zijn om als serviesgoed te worden gebruikt. Dus ze worden ook gerestaureerd met materialen die je beter niet in je mond kunt stoppen.

Bij kintsugi daarentegen gebruik je alleen urushi-lak, die geen gevaar oplevert voor je gezondheid. Er blijft wel een soort litteken van de reparatie zichtbaar, maar in Japan kennen we een traditie waarbij we juist genieten van zulke reparatiesporen, die worden aangeduid als *keshiki* ('landschap'). Barsten en scherven nemen een nieuwe, op een natuurlijke manier ontstane vorm aan. Door daarop een andere kleur aan te brengen ontstaat er een nieuw landschap. Kintsugi kent dus niet alleen een praktische kant, maar het is tegelijk fascinerend.

Nadat ik enige tijd naar de film heb gekeken, loop ik naar buiten in de richting van het bos. Hier in het Honda-no-mori-park stond vroeger de villa van de familie Honda. Op de helling is een wandelpad aangelegd met een replica van de poort, de muur en de trap met haarspeldbochten.

Als je over de trap naar beneden loopt, kom je bij het Nakamura Memorial Museum en verderop heb je het D.T. Suzuki-museum.

Terwijl ik over het verlaten pad loop, denk ik terug aan vroeger. Als student had ik een vaag plan om een masteropleiding te volgen in ambachtelijke techniek, om vervolgens onderzoeker te worden aan de universiteit, of conservator. Omdat mijn vader het er niet mee eens was, heb ik er uiteindelijk voor gekozen om een vaste baan te zoeken.

'Je denkt toch zeker niet dat je echt conservator kunt worden?'

'Daar hebben we geen geld voor.'

‘Niemand wil trouwen met een hoogopgeleide vrouw.’

Alles wat ik zei werd botweg door hem afgewimpeld, en uiteindelijk moest ik het met pijn in mijn hart opgeven. Ik was erg gefrustreerd. Het kon niet, alleen omdat ik een vrouw was. De wet op gelijke arbeidskansen voor mannen en vrouwen is maar schijn, dacht ik. Ik voelde de woede door mijn lijf gieren.

Wat me na kunst het meest interesseerde was toerisme, dus in het laatste jaar van mijn studie ging ik solliciteren bij hotels en reisbureaus. De tijd en moeite die ik had gestopt in het leren van buitenlandse talen, die mij nodig leken voor mijn carrière als onderzoeker, hebben me toch geholpen, want ik werd aangenomen door een grote hotelketen.

Toen ik eenmaal was begonnen, had ik plezier in mijn werk. Na twee jaar trouwde ik met Tomoki, die ik had leren kennen als jaargenoot aan de universiteit. Er waren veel vrouwelijke collega's die na hun huwelijk ontslag namen, maar ik wilde blijven werken. Daarom was ik vastbesloten om minimaal op te klimmen tot leidinggevende van de piccolo's voordat ik aan kinderen zou beginnen.

Als je eenmaal een kind hebt gekregen, ben je gedwongen om met verlof te gaan. Ik zag aan mijn oudere collega's hoe weinig vrijheid ze hadden als ze terugkwamen. Het werk in een hotel is nu eenmaal onregelmatig. Je kunt je kind wel naar de crèche brengen, maar die gaat om zes uur 's avonds dicht. Daarom gingen ze uiteindelijk allemaal weg bij het frontoffice en stapten ze over naar backoffice-posities op de afdeling algemene zaken of op de administratie.

Het duurt zo'n tien jaar voordat je weer volledig op niveau in het frontoffice aan het werk bent. Ik had gehoord dat veel vrouwen bij algemene zaken of op de administratie blijven hangen. Daarom wilde ik vóór ik kinderen kreeg zo hoog mogelijk opklimmen om mijn positie binnen het bedrijf te versterken.

Helaas is dat niet gelukt. Telkens als ik zag hoe mannen met minder ervaring en taalvaardigheid promotie kregen, moest ik op mijn tanden bijten en elke keer als ik Tomoki's familie zag, vroegen ze of er nog geen kinderen op komst waren. Uiteindelijk raakte ik zwanger en kreeg ik mijn dochter, Mao, zonder dat mijn wens in vervulling was gegaan.

Ik regelde een crèche voor haar en ging binnen een half jaar weer aan het werk. Ik werkte parttime op de administratie. Aan-gezien Mao vaak koorts kreeg, moest ik iedere keer verlof opne-men. Ik had het gevoel dat ik steeds meer achterbleef bij mijn collega's, en mijn ongeduld nam alleen maar toe.

Ook al was ik dol op Mao, het voelde alsof ik door moeder te worden mijn bestaan als mens kwijtgeraakt was. Tomoki deed niets om te helpen. Ik was boos om die ongelijkheid tussen ons, en ik verzette me ertegen, zodat hij wegbleef van huis en ons gezin uit elkaar viel.

Natuurlijk waren mijn ouders tegen echtscheiding. Mijn vader was woedend en zei dat ik aan mijn kind moest denken, en mijn moeder hilde. Het werd lastig om bij mijn ouders langs te gaan, en ik heb Mao in mijn eentje grootgebracht. De combinatie van werk en ouderschap was zwaarder dan ik dacht, en zowel finan-cieel als fysiek kon ik mijn hoofd maar net boven water houden.

Maar vóór alles kon ik mezelf deze fout niet vergeven. Het was een grote mislukking, die voor het eerst van mijn leven niet kon worden teruggedraaid. Ik heb Tomoki gekwetst, en hij mij ook. Het ging niet alleen om ons tweeën. Het had invloed op Mao's leven, en ook mijn relatie met mijn ouders was verslechterd.

Toen mijn dochter in de eerste klas van de basisschool zat, werd mijn vader ernstig ziek, en als ik vrij had van mijn werk ging ik vaak naar mijn ouderlijk huis in Ōmori om te helpen. In het begin trok mijn vader een zuur gezicht, maar onze relatie herstelde zich langzaam maar zeker. Na zijn dood trokken we bij mijn moeder in.

Op dat moment kon ik mijn oude baan als fulltime medewerker weer oppakken. Ik kwam terug in het frontoffice en klom gaandeweg op binnen het bedrijf, en drie jaar geleden kreeg ik de functie van conciërge.

Ondanks mijn slechte voorbeeld groeide Mao op als een lief meisje. Zo was ik zelf als kind niet geweest: ik was prikkelbaarder, en ik dacht alleen aan mezelf.

Misschien heb ik te veel van Mao gevraagd. Toen ze op de basisschool zat, moest ze vaak alleen thuisblijven, en gedurende een bepaalde periode waarin je je eigenlijk verwend hoort te gedragen hield ze zich volgens mij in als ze zag hoe uitgeput ik was.

Mao werd vrijwel nooit kwaad of driftig. Misschien zat haar soms wel eens iets dwars, maar dat zag je niet aan haar. Ze hield alles binnen en ging gewoon door. Soms maakte ik me zorgen dat ze te veel rekening hield met anderen, terwijl ze haar eigen gevoel onderdrukte.

Ik slenter doelloos langs de Hondastraat. Daar kom ik een antiekwinkel tegen die ik nooit eerder heb gezien, en ik loop meteen naar binnen. Hij is modern ingericht, als een soort cadeauwinkel, en het assortiment bestaat voornamelijk uit kleine voorwerpen die schappelijk geprijsd zijn.

Terwijl ik sta te kijken, valt mijn oog op een klein lakdoosje in de hoek. Het is een gelakt wierookdoosje waar de houtstructuur doorheen schemert.

Zou dit *Hida shunkei* zijn...?

Hida shunkei is een soort lakwerk dat wordt geproduceerd in de streek rond Hida Takayama in de prefectuur Gifu. Omdat de doorschijnende houtstructuur bij deze techniek centraal staat, worden er geen extra versieringen aangebracht zoals *haku-e*, oftewel bladgoudschilderingen, *maki-e* (lakdecoraties met goud- of zilverpoeder) of *radén* (parelmoer-inlegwerk). Het glanzend ge-

polijste hout wordt bedekt met doorzichtige lak en vervolgens gepoetst, weer gelakt en weer gepoetst, en dit proces wordt steeds herhaald. De lak creëert een amberachtige glans op de oppervlakte, en de houtstructuur komt tot leven.

Mijn moeder is geboren in Takayama, in een familie van lakmeesters in de Hida shunkei-stijl. Ze hadden altijd lak in huis, en mijn overgrootmoeder repareerde vaak servies op verzoek van andere mensen. Blijkbaar heeft mijn moeder de techniek geleerd door haar te helpen. In mijn ouderlijk huis in Ōmori stonden spullen die geërfd waren van de familie in Takayama, waaronder ook een aantal Hida shunkei-stukken.

Maar Hida shunkei hoort eigenlijk bij Gifu. In Ishikawa heb je veel beroemde laktechnieken zoals *Wajima-nuri* en *Yamanaka-nuri*. De overige uitgestalde voorwerpen zijn waarschijnlijk gemaakt met die twee technieken, en de meeste zijn zwart of vermiljoen van kleur, en allemaal zijn ze versierd met maki-e of *chinkin* (goudgraving). Dit wierookdoosje is het enige voorwerp met een doorschijnende glans. Misschien wordt er bij *Wajima-nuri* en *Yamanaka-nuri* ook wel doorschijnende lak gebruikt.

Wat mij ook opvalt is de rode kleur. De Hida shunkei-stukken bij ons thuis hebben bijna allemaal een gouden kleur die niet veel verschilt van de kleur van het hout. Zou dit werk toch uit een andere streek komen?

Ik vraag het aan de winkelbediende, die antwoordt dat ik ervan uit kan gaan dat het Hida shunkei is. Die voorwerpen hebben meestal een goudkleurige glans, maar soms zie je ook een rode variant die *beni shunkei* wordt genoemd. Maar toch lijkt dit stuk niet uit Hida Takayama te komen.

Het was in het bezit van een theemeester in Kanazawa, en na zijn overlijden werd het werk door de familie van de hand gedaan. Volgens hen was dit doosje elders gemaakt door een lakmeester

die ooit in Takayama woonde. Het werk van deze lakmeester viel goed in de smaak bij de theemeester, en hij had een groot aantal van zijn stukken verzameld.

‘De techniek is inderdaad Hida shunkei, maar het is afkomstig uit een andere streek,’ aldus de winkelier.

Ik weet niet waarom, maar ik vind die rode kleur heel aantrekkelijk. Ik houd me niet bezig met de theeceremonie, en ik heb ook niet de gewoonte om wierook te branden, maar het is mooi om het ergens ter decoratie neer te zetten. Het doosje is niet goedkoop, maar ik besluit om het te kopen.

’s Avonds eet ik buiten de deur en op weg naar huis koop ik eten voor de komende dagen. Ik doe het licht aan in de donkere kamer en berg de boodschappen op in de koelkast.

Op mijn werk heb ik altijd veel mensen om me heen en hoewel ik dat nooit erg heb gevonden, is het ook niet verkeerd om wat tijd in mijn eentje door te brengen. Normaal gesproken doe ik dat niet, maar ik heb het idee dat het me vandaag wel is gelukt om aandacht te besteden aan mijn innerlijk en om mijn gevoelens op een rijtje te zetten.

Maar dat kon dan ook alleen vandaag. Vanaf morgen heb ik voorlopig geen vrije dagen meer.

Volgens mij is morgen de rapportuitreiking van Mao, bedenk ik nu. Ik ga aan de eettafel zitten om naar huis te bellen.

Mijn moeder neemt op. Zo te horen gaat het goed met haar en Mao. Ze doet kennelijk goede zaken met de kintsugi; nadat ik het een en ander over haar klanten heb gehoord, vraag ik of ik Mao aan de lijn mag.

Na de voorjaarsvakantie gaat ze naar de vijfde klas van de middelbare school. Ze moet zo langzamerhand serieus gaan nadenken over haar toekomst. Ik vraag er heel nonchalant naar, maar blijkbaar heeft ze nog geen vastomlijnde plannen. Mao is eerlijk, maar

tegelijkertijd is ze een beetje laconiek van aard en niet erg bevestigend. Daar maak ik me ook zorgen over.

Uit wat ze vertelt over de uitslag van haar proefwerken blijkt dat ze nog steeds niet goed is in Engels, en het ziet er niet naar uit dat ze dit semester goede cijfers zal halen. 'Stuur me morgen in ieder geval een foto van je rapport,' zeg ik tegen haar, waarop ze eerst licht protesteert, maar dan met tegenzin instemt.

Ik vraag me af of het goed zal komen met haar. Tijdens de voorjaarsvakantie en Golden Week wordt het lastig, maar ik moet echt een keer twee doordeweekse dagen achter elkaar vrij nemen om naar Tokio te gaan. Als ik het met mijn moeder zou overleggen, zegt ze waarschijnlijk dat het om Mao's leven gaat en dat het geen zin heeft om me daar druk over te maken.

Zuchtend breng ik water aan de kook en zet ik thee. Dan haal ik het wierookdoosje dat ik net gekocht heb uit mijn tas.

Wat is het mooi.

Het voelt glad aan. Die houtstructuur die erdoorheen schijnt. Dat glanzende rood. Ik heb het idee dat ik dezelfde kleur eerder gezien heb. Waar kan dat geweest zijn? De shunkei-voorwerpen bij ons thuis zijn allemaal goudkleurig.

'Geef hier.'

De woedende stem van mijn moeder klinkt opeens weer in mijn oren, en ik kijk verbijsterd naar het wierookdoosje. Datzelfde rood.

Jawel, we hadden thuis ook een rood shunkei-voorwerp.

Ik zat toen in het vierde of vijfde jaar van de middelbare school. Ik was op zoek naar de naaidoos en deed iets wat ik nog nooit eerder had gedaan: ik trok zonder het te vragen een lade van mijn moeders kast open. Tijdens mijn speurtocht vond ik een klein, plat kistje. Uit nieuwsgierigheid maakte ik het open; er zat een haarspeld in.

Hij was van hout en had een simpele vorm. De rode kleur was

zo intens als bloed. Vanaf het moment dat ik hem zag werd ik er meteen door aangetrokken en kon ik mijn ogen er niet van afhouden.

Wat een ongelooflijk mooi ding!

Onbewust pakte ik het op en streelde het zachtjes zonder erbij na te denken. Het was glanzend glad en mooi om naar te kijken. Tegelijkertijd voelde het alsof er iets heftigs achter verborgen zat, waardoor mijn hart harder begon te kloppen.

‘Wat ben je aan het doen?’ hoorde ik achter mij. Het was mijn moeder.

‘Eh, sorry. Ik was op zoek naar de naaidoos...’ begon ik. De gezichtsuitdrukking van mijn moeder veranderde toen ze de haarspeld in mijn hand zag.

‘Geef hier,’ zei ze terwijl ze rustig haar hand uitstak. Ze keek streng, en de sfeer was zo gespannen dat ik haar niet tegen durfde te spreken. Er zat niets anders op dan haar de speld en het kistje te geven. Ze nam ze zwijgend aan en stopte de speld terug in het kistje.

‘Sorry, ik vroeg me alleen af wat het was. Ik vond hem zo mooi, en...’

‘Je mag nooit meer aan die la komen,’ zei ze, mijn excuus wegwuivend. ‘Je weet toch dat je niet zonder te vragen aan iemands spullen mag zitten?’

Ze klonk alsof ze geen tegenspraak duldde. Zwijgend legde ze het kistje met de speld terug achter in de lade. Ik kon er verder niets over vragen.

Sindsdien heb ik die lade nooit meer opengemaakt. Als ik terugdacht aan haar gezicht, had ik absoluut geen zin om erin te kijken, ook niet als mijn moeder niet thuis was.

Ze was in die tijd altijd gespannen. Ik had wel door dat het tussen mijn ouders niet goed ging. Mijn vader woonde elders vanwege zijn werk en was maar sporadisch thuis, en het is niet zo dat

ik ze ruzie zag maken. Maar de manier waarop mijn moeder omging met mijn vader, als hij af en toe thuiskwam, was nogal stroef en geforceerd.

Een keer werd ik midden in de nacht wakker en trof ik mijn moeder huilend in de keuken aan. Uit haar gemompel maakte ik op dat mijn vader misschien een andere vrouw had. Het voelde alsof de grond onder mijn voeten wegzakte en ik naar beneden viel.

Na dat incident bevroor mijn hart telkens als ik mijn moeder aantrof met dat sombere gezicht. Ik was bang dat ons gezin eraan kapot zou gaan. Maar ik kon er met niemand over praten. Mijn oudere broers maakten zich niet druk over onze ouders, en met mijn moeder kon ik er zeker niet over beginnen.

Uiteindelijk gebeurde er niets. Tegen de tijd dat ik naar de universiteit ging, kwam mijn vader weer permanent thuis wonen, alsof er niets was gebeurd. Daarom wilde ik het vuurtje niet opnieuw opstoken.

Wat zou er met die rode speld aan de hand geweest zijn? Waarom werd mijn moeder toen zo kwaad?

Nu ik erover nadenk, heb ik het idee dat ik eigenlijk niets weet over mijn moeder. Ze luistert altijd alleen maar naar anderen, en heeft nooit iets verteld over haar jeugd of over haar relatie met mijn vader.

Ik kan de gladde lak van de speld nog voelen tegen mijn vingertoppen terwijl ik terugdenk aan de glanzend rode kleur.

DE KINTSUGI-KAMER

Na de rapportuitreiking liep ik samen met mijn klasgenoot Tomoko het schoolgebouw uit.

‘Het vijfde jaar al. Wat gaat dat hard! Ik kan niet geloven dat we volgend jaar al in de laatste klas zitten,’ klaagde Tomoko.

Het was lekker warm onderweg naar het station, de zon scheen, maar de hemel werd bedekt door een dunne witte nevel. Door het kijken naar de schaduwen op het asfalt werd ik een beetje slaperig.

Tomoko had gelijk. Ik kon niet geloven dat ik al naar het vijfde jaar ging, en dat ik er in dit schoolgebouw al vier jaar op had zitten. Hoewel elke afzonderlijke dag lang duurde, leek het als je erop terugkeek gek genoeg maar kort.

‘Als het zo doorgaat is ons leven op de middelbare school in een mum van tijd voorbij,’ klaagde Tomoko dramatisch. Ik troostte haar lachend, maar ik werd er zelf ook een beetje bang van. Volgend jaar de zesde klas. Zou ik toelatingsexamen doen voor de universiteit? Terwijl ik nog niets had besloten over mijn toekomst?

Op het station namen we de trein. Het was lunchtijd en niet druk, zodat we naast elkaar konden zitten.

‘Wat wil jij later gaan doen, Mao?’ vroeg Tomoko.

‘Jij wilde toch op aanbeveling toegelaten worden?’

‘Dat klopt, maar... Ik begin steeds meer te twijfelen. Wat wil ik nu eigenlijk?’ Ze boog voorover en leunde met haar ellebogen op haar knieën terwijl ze naar haar hoofd greep.

‘Snap ik. Ik weet het zelf ook totaal niet. Ik ben allang blij als ik gewoon zo door kan gaan met mijn leven,’ mompelde ik terwijl ik naar het plafond staarde. Ik zag de lussen heen en weer bewegen.

‘Duh, natuurlijk zou het fijn zijn als dat zou kunnen! Maar als je eenmaal afgestudeerd bent, moet je toch zelf de kost verdienen? Al heb ik er totaal geen vertrouwen in dat me dat gaat lukken.’ Tomoko lachte vrolijk.

‘Echt, hè?’ Ik knikte instemmend. Ik kon absoluut niet zo doorgaan. Sommigen van mijn klasgenoten wisten al precies naar welke universiteit ze wilden.

‘Ach ja, we doen gewoon ons best,’ zeiden we voordat we uit elkaar gingen en ieder van ons op een andere trein overstapte.

Ik nam de Keihin-Tōhoku-lijn en stapte uit in Ōmori. Ik woonde aan de westkant van het station, in Sannō, boven op de heuvel. Ik liep de Hakkeizaka-straat af en vervolgens door een lange winkelstraat. Zo’n rustige buurt verwacht je niet in Tokio.

Het was vijf jaar geleden dat mijn moeder en ik in dat huis waren gaan wonen, tijdens de voorjaarsvakantie, net voordat mijn laatste jaar van de basisschool in zou gaan. Sinds mijn opa negen jaar geleden was overleden, had mijn oma er een tijdje alleen gewoond.

Toen ik drie jaar was, zijn mijn ouders gescheiden. Ik weet niet wat er allemaal speelde. Ik heb in het verleden een paar keer naar de reden gevraagd, maar het enige wat mijn moeder erover kwijt wilde was dat ze in die tijd egoïstisch bezig was. Elke keer als dat onderwerp ter sprake kwam, trok ze een verdrietig gezicht. Daarom ben ik op een gegeven moment gestopt om er vragen over te stellen.

Wat de redenen ook waren, blijkbaar was er tegen de scheiding weerstand van zowel mijn grootouders als mijn ooms, en mijn

moeder ging een tijdje niet meer langs bij haar ouders. Tegen de tijd dat ze er weer regelmatig naartoe begon te gaan, zat ik in het eerste jaar van de basisschool.

De toestand van mijn opa was verslechterd, en ze moest gaan helpen hem te verzorgen. Mijn ooms werkten en woonden ver weg met hun gezin. Daarom zat er voor mijn moeder niets anders op dan in te springen.

In die tijd werkte ze nog in het backoffice en was ze vrij in de weekends. Telkens als ze vrij had van haar werk, nam ze me dus mee naar het huis in Ōmori.

Misschien deden ze het niet als ik erbij was, maar ik kon in elk geval niet merken dat mijn moeder en oma ruzie hadden en ze zeiden ook geen woord over de echtscheiding. Toch was de sfeer erg beklemmend, en omdat ik me er niet thuis voelde, ging ik de tuin in of staarde ik in een hoek van de kamer zonder veel interesse naar de tv.

Na een tijdje ontdooiden ze zonder dat een van beiden het initiatief had genomen. Ze hadden het drukker met de verzorging van mijn opa en daardoor hadden ze er gewoon geen tijd voor, dat speelde ook mee.

Toen ik in de tweede klas van de basisschool zat, ging mijn opa dood en woonde mijn oma voortaan alleen. Een tijdlang woonden we apart van elkaar, maar uiteindelijk verhuisden mijn moeder en ik naar Ōmori.

Het was niet zo'n geruststellend idee dat mijn oma alleen was, en door de verhuizing hoefde mijn moeder bovendien de huur van ons appartement niet meer te betalen en kon ze zich meer op haar werk focussen. Ik vond het eng om van school te veranderen, maar ik was het er wel mee eens dat dit de beste oplossing was.

Mijn oma woonde in een groot huis. Op de begane grond had je de woonkamer, de keuken, het vertrek dat mijn opa had gebruikt

en een traditionele Japanse kamer. Op de eerste verdieping bevonden zich de slaapkamers die vroeger door mijn ooms en mijn moeder werden gebruikt. Oma nam haar intrek in de Japanse kamer, mijn moeder in mijn opa's oude vertrek, en ik in de voormalige kamer van mijn moeder. Die was ruim twee keer zo groot als die in het huurappartement waar we eerst woonden.

De nieuwe school was prima en met mijn moeders re-integratie op het werk ging het ook goed. Later heb ik toelatingsexamen gedaan voor de middelbare school waar ik nu op zit.

2

'Ik ben thuis,' riep ik toen ik thuiskwam en de voordeur opendeed. Oma kwam traag aanlopen.

'O, daar ben je weer.'

'Ik heb honger.'

'Ja, het is al twaalf uur geweest, hè? Ik zal iets voor je klaarmaken. Vandaag eten we gebakken rijst met witvis.'

'Joepie! Dan ga ik eerst iets anders aantrekken.'

Ik liep de houten trap op. Die was smal en steil, misschien omdat het om een oud huis ging. Het zonlicht viel naar binnen door een bovenraam en scheen op de talloze krasjes op de houten wand. Vermoedelijk zaten er ook krassen bij die door mijn ooms en mijn moeder waren gemaakt.

Als je bovenaan de trap kwam, was je meteen bij oma's werkruimte. De twee vertrekken die vroeger door mijn ooms werden gebruikt waren samengevoegd. Door de openstaande deur kon ik naar binnen gluren. Op de tafel lagen grote scherven van kapot aardewerk kriskras door elkaar.

Wat me in de eerste plaats had verbaasd toen we in dit huis kwamen wonen, was dit vertrek. Bij eerdere bezoeken was ik niet of nauwelijks boven geweest. Ze hadden gezegd dat ik niet naar